GRIGORE RUSU, VIOREL BIDIAN, DUMITRU LOŞONŢI, *Atlasul lingvistic român pe regiuni – Transilvania,* vol. II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997, 308 p.

Apărut sub egida Academiei Române şi a Institutului de Lingvistică Literară „Sextil Puşcariu" din Cluj-Napoca şi redactat de lingviştii clujeni Grigore Rusu, Viorel Bidian şi Dumitru Loşonţi, cel de-al doilea volum al *Atlasului lingvistic român pe regiuni – Transilvania* (ALRR–Trans.) vine ca o continuare a volumului întâi, apărut la aceeaşi editură, în anul 1992.

Dorind să ofere o imagine sintetică a graiurilor româneşti vorbite în Transilvania istorică – spaţiul lingvistic cuprins între Munţii Carpaţi, la est şi sud, Munţii Gutinului, la nord, Munţii Meseşului, la nord-vest, Munţii Bihariei, la vest şi Munţii Poiana Ruscăi, la sud-vest, volumul, ca şi în cazul volumului întâi, vizează o reţea de puncte de anchetă ce cuprinde 220 de localităţi cu populaţie românească sau majoritar românească.

Efectuate între anii 1968 şi 1972 de către autorii atlasului – Grigore Rusu – în nord, Viorel Bidian – în sud-vest şi Dumitru Loşonţi – în sud-est, anchetele s-au desfăşurat pe baza „Chestionarului NALR".

Volumul cuprinde indicele alfabetic al cuvintelor-titlu, cu corespondenţele dintre ALRR – Transilvania şi atlasele lingvistice româneşti şi romanice (p. V-IX), abrevieri utilizate în hărţi şi abrevieri ale atlaselor lingvistice româneşti şi romanice (p. XI), indicele alfabetic al termenilor din hărţi şi din materialul necartografiat (p. XIII-XXII), 138 de hărţi lingvistice analitice („mari") (p. 2-277), 17 planşe cu material lingvistic necartografiat (p. 281–297) şi 14 hăţi lingvistice interpretative (p. 301-307).

Dintre cele 138 de hărţi neinterpretative (analitice, „mari"), prima hartă, reluată din volumul I, vizează numele oficial al localităţilor studiate. Restul hărţilor analitice şi cele 17 planşe cu material necartografiat prezintă răspunsurile obţinute la un număr de 227 de întrebări din *Chestionarul general* al NALR. Este vorba despre 91 de întrebări din primul capitol al chestionarului, intitulat *Corpul omenesc*, ale căror răspunsuri continuă răspunsurile din volumul I al atlasului, precum şi cele 136 de întrebări ale celui de-al doilea capitol al chestionarului, „Familia".

Dacă hărţile „mari", neinterpretative, denotă, în ciuda caracterului mai puţin unitar al graiurilor vorbite în Transilvania, o bogăţie şi o varietate lingvistică deosebite, hărţile interpretative, „mici", grupate câte două pe o pagină, reflectă aspecte lexicale distincte ale graiurilor acestei zone lingvistice: pe lângă caracterul arhaic al unor termeni, se constată şi existenţa unor serii sinonimice datorate diversităţii terminologiilor respective şi influenţelor maghiare şi germane, dar şi dezvoltării unor sensuri pe care termenii respectivi nu le au în alte zone. De exemplu, pentru noţiunea 'cumnată' (h. LXXIX, p. 307), termenul *cumnată* coexistă cu cel de *tătăişă* (răspândit pe o arie mai restrânsă, în N-V), acesta din urmă fiind folosit şi pentru noţiunea 'mătuşă (nevasta unchiului)' (h. LXXIII, p. 304), pe o arie mai restrânsă, alături de termeni precum *mătuşă, lele, leliucă* sau *unchioaie.* Pentru noţiunea 'copil din flori' (h. LXXVI, p. 305), întâlnim termenul *bitang,* împrumutat din maghiară şi răspândit pe o arie vastă, alături de termeni, răspândiţi pe arii mai restrânse, precum *foachi* (în sudul Transilvaniei), cu varianta *fochi* (în sud-vest), sau *şpur* (în nord-est).

Descrierea graiurilor transilvănene evidenţiază încă o dată, şi în acest volum al ALRR – Transilvania, necesitatea valorificării şi publicării materialului cules pe teren, material ce reflectă, în profida caracterului relativ mai puţin unitar al acestei zone, o bogăţie lingvistică demnă de luat în considerare.

ROZALIA GROZA
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21